

DOMUZ DERİSİ

Doç. Dr. Abdulaziz BAYINDIR*

Soru- Tabaklanmış domuz derisi ve ondan yapılan eşyalar alınıp satılabilir mi? Bunlar giyili olarak namaz kılmabilir mi?

Cevap- Tabaklanan deri temiz olur. Abdullah b. Abbas, ona dua ve selam olsun, Allah'ın Elçisi'nin şöyle dediğini bildirmiştir: "*Hangi deri tabaklansa temiz olur.*" (Nesei, Fer', 4)

Kur'an'da ve hadislerde domuz derisinden bahsedilmez. Kur'an'ın dört ayetinde¹ domuz etinin haram olduğu bildirilmiştir. Bunlardan biri şöyledir:

"De ki, bana vahyolunanlar arasında yiyene yemesi haram kılınmış bir şey bulamıyorum; ama ölü, akmış kan, domuz eti ki, o gerçekten iğrençtir, ya da yoldan çıkıp Allah'tan başkası adına kesilmiş olursa o başka. Kim zorda kalırsa aşırı gitmeden ve taşkınlık etmeden bunlardan yiyebilir. Çünkü senin Rabbin bağışlayıcıdır ve çok merhametlidir." (el- En'am 6/145)

Domuz eti necis, yani pis sayılmıştır. Onun pis olduğu, ayette geçen *domuz eti* (لحم الخنزير) *ki, o gerçekten iğrençtir* ifadesinden anlaşılır. Bu iğrençliğin domuz eti ile ilgili olduğu açıktır. Ama fakihlerin çoğu, buradaki "o" zamirinin domuz etini değil, domuzu gösterdiğini söylemiş ve domuzun, eti gibi derisinin de necis olduğu, tabaklama ile temizlenemeyeceği görüşüne varmışlardır. Bunların dayanaklarını yazının sonunda bulacaksmız. Bunun zorlama bir yorum olduğu bellidir. Çünkü *"..domuz eti ki, o gerçekten iğrençtir.."* ayetini okuyan herkes, buradaki "o" zamirinin domuzu değil, domuz etini gösterdiğini rahatlıkla anlar. Bunun bir başka delili de, "*De ki, bana vahyolunanlar arasında yiyene yemesi haram kılınmış bir şey bulamıyorum;*" ifadesinden soma haram olduğu açıklanan dört şeydir. Bunlar başka ayetlerde de geçer. Onların tamamında domuzun değil, domuz etinin haram olduğu bildirilir. Bu da iğrençliğin domuz etiyle ilgili olduğunu bir başka yönden göstermiş olur.

Ayette *"yiyene yemesi haram kılınmış bir şey"* dendiği için haramhğın onu yemekle ilgili olduğu da açıktır. Hz. Meymune'nin azatlı bir cariyesine sadaka olarak bir koyun verilmişti, bir gün koyun öldü. Ona dua ve selam olsun,

*İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

1- Bu ayetler Bakara 2/173, Maide 5/3, En'am 6/145 ve Nahl 16/115'tir.

Allah'ın Elçisi rastladı ve dedi ki; "*Bunun derisini alsaydınız tabaklardınız, ondan yararlanırdınız.*" Dediler ki, o ölüdür. Dedi ki; "*Yalnızca onun yenmesi haram kılınmıştır.*" (Müslim, Hayz, 100)

"Allah'ın Elçisi'nin eşi Sevde şöyle demiştir: "*Bir koyunumuz öldü, derisini tabakladık ve eskiyinceye kadar onun içinde nebiz² yaptık.*" (Nesei, Fer', 4)

Allah'ın Elçisi'nin konu ile ilgili bir sözü de şöyledir:

"*Hangi ham deri tabaklansa temiz olur.*" (Müslim, Hayz, 105)

Eskiden domuz derisi tabaklanamazdı. Fıkıh kitaplarında konu ile ilgili şu ifadeler geçer:

"Domuz derisi tabak kabul etmez; çünkü insan derisi gibi kat kattır."

"Domuz derisi temizleyici işleme uygun değildir. Temizleyici işlem tabak işlemidir. Çünkü, ona dua ve selam olsun, Allah'ın Elçisi tabaklamamın deriyi temizlediğini bildirmiştir³."

"Domuz derisi tabaklansa bile, zahir'ur-rivâyede⁴ onun temizlenmeyeceği görüşü nakledilir. Ebû Yusuf'tan⁵ zahirü'r-rivaye dışında nakledilen görüşe göre domuz derisi tabaklanınca temiz olur. O zaman onun satılması, kullanılması, içinde veya üzerinde namaz kılınması caiz olur. Çünkü Allah'ın Elçisi'nin şu sözü geneldir: "*Hangi deri tabaklansa temiz olur.*" Bunu Tirmizî İbn Abbas'tan rivayet etmiş ve sahih olduğunu belirtmiştir. Bu hadisi Müslim, bir başka lafızla rivayet etmiştir⁶."

Ayetlerde hayvan ölüsünün haramlığı ile domuz etinin haramlığı birlikte geçmiştir. Hayvan ölüsünün derisi tabaklanınca temiz olursa domuzun derisi tabaklanınca öncelikle temiz olması gerekir. Çünkü hayvan ölüsü deyince onun kılı, derisi boynuzu vs. anlaşıldığı halde domuz eti deyince bunlar anlaşılmaz. Bütün bu deliller, tabaklanmış domuz derisinin alınıp satılabileceğini, kullanılabileceğini ve böyle bir giysi içinde ya da ondan yapılmış bir seccade üzerinde namaz kılınabileceğini ortaya çıkarmaktadır.

2- Nebîz, hurma veya kuru üzümün suya atılarak suyun tatlandırılmasıyla elde edilen şerbettir.

3- İbrahim el-Halebî, Halebî-i kebîr (Ğunyet'ül-mütemellî) , Dersaadet 1325, s. 147, 148.

4- Zahir'ür-rivaye, Hanefî mezhebinin en güvenilir kaynakları olan altı kitapta geçen görüşlerdir. Bu kitaplar İmam Muhammed tarafından yazılmıştır.

5- Ebu Yusuf, Hanefî Mezhebinin kurucusu Ebu Hanife'nin önde gelen öğrencilerinden ve mezhebin büyük fakihlerindedir. Ebu Yusuf onun künyesidir. Adı Yakub, babasının adı da İbrahim'dir. 113 h./731 m. tarihinde Kûfe'de doğmuş, 183 h./799 m. tarihinde Bağdat'ta vefat etmiştir.

6- İbrahim el-Halebî, Halebî-i kebîr, s. 147, 148.

Fakihlerin büyük çoğunluğu domuz derisinin tabaklanması halinde bile kullanılmayacağı, alınıp satılmayacağı kanaatindedir. Onların gerekçelerini Halebî-i Kebir adh fıkıh kitabı açıklamaktadır. Kitapta şu ifadeler geçer:

"Domuz besmeleyle kesilse bile eti ve derisi temiz olmaz. Çünkü o her şeyiyle necistir. Allah Teâlâ bu hususta şöyle demiştir: "(ولحم الخنزير فإنه رجس) ... *domuz eti ki, o gerçekten iğrençtir.*"⁷ Burada "o" zamiri ile ete değil, domuza işaret edilmektedir. Denilebilir ki, "Zeydin oğluyla karşılaştım ve onunla konuştum." ifadesinde olduğu gibi cümle içindeki tamlamada (izafet) tamlanan (muzaf) kastedildiğinden ayette geçen "o" zamirinin eti göstermesi gerekir." Ama bu, her yerde böyle olmaz, karineye göre değişiklik olabilir. "*Allah'ın ahdini, Ona yeminle söz verdikten sonra bozanlar...*" (Bakara 2/27) ayetinde "o" zamiri tamlayan durumunda (muzafün ileyh) olan Allah lafzını göstermektedir. Ayet, "onu yeminle sağlamaştırdıktan sonra" şeklinde de anlaşılabilir. Bu defa da "o" zamiri tamlanan (muzaf) durumunda olan ahd lafzını gösterir. "*Allah'ın nimetine şükredin, eğer yalnız ona ibadet ediyorsanız .*" ayetinde "o" zamiri tamlayan durumunda olan Allah lafz-ı celalini gösterir; çünkü tamlanan durumunda olan nimet kelimesini göstermesi uygun değildir. "Zeydin oğluyla karşılaştım ve onunla konuştum." ifadesinde "o" zamiri oğul kelimesini gösterir, çünkü karşılaşılan kişi odur. Bizim üzerinde durduğumuz konu, zamirin tamlayanı da tamlananı da göstermeye uygun olması açısından "*Allah'ın ahdini, Ona yeminle söz verdikten sonra bozanlar...*" ayeti gibidir. Burası da ihtiyatlı davranmayı gerektiren bir yerdir. O zaman zamirin ihtiyatlı tarafı gösterir biçimde kabul edilmesi vacip olmuştur. O da daha kapsamlı olması sebebiyle tamlayan (muzafün ileyh) durumunda olan domuz kelimesidir.

Domuz derisi tabaklanacak olsa, zahir'ur-rivâyede⁸ onun temizlenmeyeceği görüşü nakledilmiştir. Bütün fakihlerin görüşü de böyledir. Yukarıda geçtiği gibi domuz her şeyiyle (aynı) necistir. Bir de derisi tabak kabul etmez. Çünkü insan derisi gibi kat kattır. Temizleyici işleme (yani tabağa) uygun değildir.

Ebû Yusuf'tan zahir'ur-rivâye dışında yapılan bir rivayete göre domuz derisi tabaklanınca temiz olur. Onun satılması, kullanılması, içinde veya üzerinde namaz kılınması caiz olur. Çünkü Hz. Peygamber şallallahü aleyhi ve sellem'in şu sözü geneldir: "*Hangi deri tabaklansa temiz olur.*" Bunu Tirmizî İbn Abbas'tan rivayet etmiş ve sahih olduğunu belirtmiştir. Bu hadisi Müslim, bir başka lafızla rivayet etmiştir.

7- el-En'am 6/145.

8- Zahir'ur-rivâye, Hanefî mezhebinin en güvenilir kaynakları olan altı kitapta geçen görüşlerdir. Bu kitaplar İmam Muhammed tarafından derlenmiştir.

Bu söze şöyle karşılık verilir:

Hadis-i şerifte kastedilen, her şeyiyle (aynı) necis olmayan fakat aslında temiz olduğu halde ölmesi sebebiyle necis olan hayvanın derisidir. Şeriat, deride ölümle meydana gelen necisliğin tabakla gideceğine hükmetmiştir. Nitekim bir müslümanın ölüsündeki necisliğin yıkamakla gideceğine de hükmetmiştir.

Bir de hadiste kastedilen deri, tabağı kabul eden deridir. Tabağı kabul etmeyen fare ve yılan derileri böyle değildir. Domuz derisi de aynıdır, çünkü o da tabağı kabul etmez⁹."

Zahirî mezhebinden Ali b. Ahmed b. Hazm¹⁰ da, ayetteki "*domuz eti ki, o gerçekten iğrençtir*" ifadesindeki iğrençliğin domuzun kendisiyle ilgili olduğunu, buradaki "o" zamirinin eti değil, domuzu gösterdiğini, dolayısıyla onun kılının, etinin yağının ve diğer şeylerinin de haram kapsamına girdiğini belirttikten sonra bu konudaki nasdan¹¹ dolayı domuz derisinin, tabaklanması halinde kullanılabilceğini söylemiştir¹².

Bir an için biz de "*domuz eti ki, o gerçekten iğrençtir*" ifadesindeki "o" zamirinin eti değil, domuzu gösterdiğini kabul edelim. Madem Allah'ın Elçisi, "*Hangi deri tabaklansa temiz olur.*" (Nesei, Fer', 4) demiştir, öyle ise Ali b. Ahmed b. Hazm gibi davranmak ve tabaklanan domuz derisinin temiz olacağını kabul etmek gerekir. Allah'ın Elçisi'nin bu kadar açık bir sözü varken domuz derisini bu kapsamın dışına koymanın bir dayanağı kalmaz.

⁹- İbrahim el-Halebî, Halebî-i kebîr (Ğhyet'ül-mütemellî) , Dersaadet 1325, s. 147, 148.

¹⁰- Ali b. Ahmed b. Hazm Endülüs'lüdür; 994 m./384 h. senesinde doğmuş, 1063 m./456 h. senesinde ölmüştür. Zahiri mezhebinin önde gelen fakihlerindendir.

¹¹- Nass, bir şeyi açıkça gösteren delil demektir. Burada kastedilen tabaklama konusuyla ilgili hadislerdir.

¹²- Ali b. Ahmed b. Hazm, el-Muhallâ, Beyrut 1408/1988, c. VI, s.58, at'ime.